

Preek over Zondag 50 – De vierde bede

Liturgie:

Votum en groet

Zingen: Ps. 104:1,8

De Tien Woorden

Zingen: Ps. 73:1,2,10

Gebed

Schriftlezing: Spreuken 30

Zingen: Ps. 127:1,2

Tekst: Zondag 50

Preek

Zingen: Lb. 21:1,3,4,5

Gebed

Collecte

Zingen: Ps. 147:1,2,5

Zegen

Gehouden te: Baflo, 10-11-13 (9.30 u.)

Preek

Thema: Dagelijks brood bekomt je alleen goed met Gods zegen.

Gemeente van onze Heer Jezus Christus, broeders en zusters, jong en oud,

1. Goede bekomst

'Goede bekomst', zeggen we vaak na het eten. Of iets plechtiger: 'Moge het u wel bekomen'.

Maar wat betekent dat eigenlijk? Heb je daar wel eens over nagedacht? Wat zeg je ermee?

Je zegt ermee tegen je tafelgenoten, dat het eten een goede uitwerking op hen mag hebben. Je wenst dat het goed gevallen is en niet te zwaar op de maag ligt. Dat je van het eten genoten hebt en dat je lichaam het goed opneemt. Dat je er geen nare gevolgen van ondervindt, niet misselijk wordt of dergelijke narigheid.

Het is een algemeen menselijke spreuk of wens na de maaltijd. Iedereen zegt het en kan het zeggen. Maar voor de kinderen van God is het verbonden met Gods zegen. Zo krijgt het een diepere inhoud.

Gods zegen geeft een geestelijke dimensie aan ons dagelijks brood en onze dagelijkse besognes. Voor de gelovigen zijn die heel gewone dingen als eten en drinken en dagelijks werk, niet zonder God. De Heer, onze Vader is erbij. Hij is op ons en ons leven betrokken. Hij is immers de Schepper en de gever van dat alles. Zijn aanwezigheid en zijn woord maken ons brood tot gezegend brood en zijn gaven tot gezegende gaven.

God, onze Vader in de hemel, bemoeit zich met ons dagelijkse voedsel, met al onze dingen van elke dag, bij wind mee en wind tegen. Wat we voor ons lichaam nodig hebben is beslist niet minderwaardig bij God, alsof het toch vooral op het geestelijke zou aankomen.

Paulus zegt het met nadruk tegen Timoteüs en de gemeente, waar hij werkt en dus ook tegen ons:

"Alles wat God geschapen heeft is goed. Niets hoeft te worden verworpen als het onder dank wordt aangenomen, want het is geheiligd door het woord van God en door het gebed." (1 Tim. 4:4,5)

God heeft alles geschapen en aan zijn kinderen ter beschikking gesteld.

Bidden óm je dagelijkse brood en vóór je dagelijkse brood is dus bepaald niet vreemd voor leerlingen van Jezus Christus.

De Meester zelf leert het hun en gaat hun in dat gebed voor. Denk aan zijn gebed bij de wonderbare broodvermenigvuldiging. "Heer, zegent u dit eten." En meer dan vijfduizend mensen hadden een goede bekomst.

Die les in bidden geeft de Heer Jezus ook ons hier, in het spoor van de wijsheidsleraars uit het Oude Testament. En ons leerboek werkt het op zijn manier uit in zondag 50.

Ik geef de preek deze boodschap mee:

Dagelijks brood bekomt je alleen goed met Gods zegen.

2. Kijkje in de keuken

Een kijkje in de keuken is niet altijd bevorderlijk voor een smakelijke maaltijd. Dat geldt bij een preek ook. Je moet als predikant niet het keukenwerk laten zien, maar een gerecht opdienen, als een ober in een restaurant. Bediening heet dat in de Bijbel. 'Bediening van de verzoening', zeggen we dan.

Toch waag ik het er vanmorgen op om u even in de keuken van de bijbelverklaarders te laten kijken. Want we komen twee onontwarbare knopen tegen. Een bij de tekst van de vierde bede. En een bij de verklaring van Spreuken 30.

Knoop 1: Wat bedoelt de Heer Jezus precies met 'ons *d*agelijks brood' of: '*het brood dat wij nodig hebben?*'

Wat betekent dat woord, dat vertaald is met 'dagelijks'? Waarvan is het woord afgeleid in de taal die Jezus sprak en Matteüs heeft opgeschreven?

Knoop 2: Wie is Agur de zoon van Jake? En hoe vertaal je en verklaar je vers 1 van Spreuken 30? Als u thuis een Statenvertaling hebt, zult u zien dat daar iets totaal anders staat dan in de Vertaling 1951 en de Nieuwe Bijbel Vertaling. Hoor maar. "*De woorden van Agur, den zoon van Jake; een last. De man spreekt tot Ithiël, tot Ithiël en Uchal.*"

Een paar namen, waarvan de een ook nog herhaald wordt. En wie zouden dat dan weer zijn?

(In een voetnoot in verschillende edities van de NBV komt dit terug.)

Het heeft in beide gevallen te maken met de oorspronkelijke talen. Woorden en uitdrukkingen waarvan ook de bijbelverklaarders de betekenis niet precies weten.

Ik ga nog even door op de vraag: wie is Agur de zoon van Jake? Het is een verder totaal onbekende figuur. Het is niet onmogelijk dat hij ook uit Massa komt. Net als Lemuël de koning van Massa en zijn moeder. Zie Spreuken 31:1.

En Massa is – zo las ik – een noord-arabische stam in de tijd van de Bijbel, waar de wijsheid beoefend werd en grote vlucht had genomen. Zoals blijkt uit de spreuken, die de Heilige Geest een plaats in de Heilige Schriften heeft gegeven.

We weten niet wie Agur was. Wel, dat hij een gelovig mens was, wijs, bescheiden en met grote zelfkennis.

*"Ik ben dommer dan ieder ander,
elk menselijk inzicht ontbreekt mij.*

*Ik heb geen wijsheid opgedaan,
van de Heilige weet ik niets."* (vs. 2,3)

Dat is echte wijsheid. Hij is vol diep respect voor de Hoogheilige. En hij vertrouwt op God en zijn woord. De woorden van God zijn hem heilig.

*"Voeg niets aan zijn woorden toe,
anders straft hij je en blijkt je een leugenaar."* (vs. 6)

Oppassen dus voor bijvoegsels bij Gods woord uit wat voor bron en traditie ook.

(Tussen haakjes: Deze woorden doen denken aan de woorden 'toevoegen' en 'afdoen' aan de woorden van de profetie van dit boek, bijna aan het slot van de Openbaring, h. 22:18 en 19.)

3. Jezus en Agur

Wat heeft de Heer Jezus nu met Agur te maken? Ofwel: wat heeft de vierde bede te maken met Spreuken 30?

Jezus Christus, de Zoon van God, is onze wijsheid in eigen persoon. Hij is dankzij God onze wijsheid geworden, schrijft Paulus in 1 Korintiërs 1:30. In Hem leren we het leven kennen en de weg van God, die goed is voor ons.

Jezus kent de Schrift. Ook de boeken van wijsheid zoals Spreuken en Prediker. Hij kent ongetwijfeld ook de woorden van Agur de zoon van Jake.

Het lijkt er sterk op, dat de Heer Jezus de woorden van Agur in gedachten had toen Hij de vierde bede van het 'Onze Vader' formuleerde en zijn leerlingen in de mond legde.

"Geef ons vandaag het brood dat we nodig hebben."

Leg dat maar eens naast het gebed van Agur: *"Maak me niet arm, maar ook niet rijk,*

voed me slechts met wat ik nodig heb."

De inhoudelijke overeenkomst is duidelijk.

Agur vertrouwt volledig op God. Hij is de machtige God en de Hoogheilige, van wie alle dingen zijn in de hemel en op de aarde. Hem vraagt Agur twee dingen in de vaste overtuiging, dat de HEER hem dat geven kan en geven wil.

Twee dingen vraagt Agur met klem van de HEER. Voor zijn leven vandaag, aan deze kant van het graf. *"... zolang ik leef."*

"Houd me ver van leugen en bedrog.

Maak me niet arm, maar ook niet rijk,

voed me slechts met wat ik nodig heb."

Eerst vraagt Agur dus of God hem ver weg wil houden van leugen en bedrog. Dat hij zelf nooit onoprecht zal zijn en niet zal liegen. Maar ook dat hij ervan gevrijwaard blijft wat andere mensen betreft, met wie hij te maken krijgt.

Onoprechtheid en leugen huizen immers in ieder mensenhart. Het breekt zomaar naar buiten, brutaal of op slinkse manier.

Je kunt dit eerste ook combineren met het tweede dat Agur aan God voorlegt: zijn gebed inzake rijkdom en armoede. Hoe vaak is er geen sprake van onoprechtheid en leugentaal als het gaat om geld, bezit, beleggingen etc. Zwart uitbetalen, inkomsten verzwijgen. Maar zwart geld maakt nooit je brood wit of gezond bruin.

Frauduleus spreken en handelen lijken aan de orde van de dag. Oppoetsen van jaarcijfers. Opvoeren van onjuiste inkomsten en uitgaven. Rommelen met rentepercentages, zelfs bij een bank die zo betrouwbaar heette te zijn.

Deze voorbeelden doen je beseffen hoezeer onoprechtheid, leugen aan de ene kant en rijkdom en armoede aan de andere kant met elkaar te maken hebben.

Agur bidt God of Hij hem daarvoor wil bewaren. Voor de gevaren van beide kanten, van de rijkdom en van de armoede.

4. Rijkdom een ramp?

Rijkdom kan een ramp zijn voor mensen, voor gelovigen in het bijzonder. Een geestelijke ramp. Want het bergt het gevaar in zich, dat je de Heer zult verloochenen. Dat je God niet meer nodig denkt te hebben, omdat je zelfstandig geworden bent. Dat je alles in eigen handen denkt te hebben. Want voor geld is immers alles te koop. En als je veel geld hebt kun je veel kopen en dingen naar je hand zetten.

Dat is een bedrieglijke gedachte. Heel dwaas in de ogen van God en van de Heer Jezus. Luister maar naar de gelijkenis die Hij eens heeft verteld. U mag het meelesen in Lucas 12:16-21.

"Het landgoed van een rijke man had veel opgebracht, en daarom vroeg hij zich af: Wat moet ik doen? Ik heb geen ruimte om mijn voorraden op te slaan. Toen zei hij bij zichzelf: Wat ik zal doen is dit: ik breek mijn schuren af en bouw grotere, waar ik al mijn graan en goederen kan opslaan, en dan zal ik tegen mezelf zeggen: Je hebt veel goederen in voorraad, genoeg voor vele jaren! Neem rust, eet, drink en vermaak je. Maar God zei tegen hem: "Dwaas, nog deze nacht zal je leven van je worden teruggevorderd. Voor wie zijn dan de schatten die je hebt opgeslagen?" Zo vergaat het iemand die schatten verzamelt voor zichzelf, maar niet rijk is bij God." (Lucas 12:16-21)

Gelovige kinderen van God zijn niet per se immuun zijn voor rijkdom, hebzucht en jaloersheid. Het kan je zo in de greep krijgen dat je bijna onderuit gaat. Dat was het geval met Asaf, de dichter van Psalm 73.

De rijkdom en de welvaart van de goddelozen was een groot probleem voor hem. Hij kwam er niet mee klaar. Het was een kwelling in zijn ogen. Maar hij ontdekte bij de HEER, in Gods huis en in Gods woord, hoe dwaas hij was door hier mee te zitten en zich daaraan te ergeren.

*"Zolang ik verbitterd was,
gekwetst van binnen,
dom en dwaas,
was ik bij u als een redeloos dier." (Ps. 73:21,22)*

Asaf ontdekte ook wat zijn werkelijke rijkdom is: dat hij dicht bij God mag zijn. Dat God met hem is en hem bij de rechterhand houdt. Dat de HEER hem zal leiden volgens zijn plan en hem daarna zal wegnemen met eer bekleed. (Ps. 73:23,24)

Bidden om rijkdom acht Agur dwaas en gevaarlijk voor zich. Wat een kwade macht is de hebzucht. Het 'meer' is nooit vol. Hoe onverzadelijk de mens kan zijn tekent Agur in vers 15 en 16 van dit hoofdstuk. De twee soorten bloedzuigers, die: 'Geef' en 'Geef' zeggen. En de onverzadelijkheid van het dodenrijk, de schoot van de onvruchtbare vrouw, de aarde en het vuur.

Het lijkt een open deur, maar ik wijs u in dit verband toch even op het gevaar van het meedoen aan de grote loterijen, zoals de Postcodeloterij, de Staatsloterij en

andere vormen, die alleen maar speculeren op de geldzucht van mij en andere mensen.

Paulus schrijft aan Timoteüs:

"Wie rijk wil worden, staat bloot aan verleiding, raakt in een valstrik en valt ten prooi aan dwaze en schadelijke begeerten die een mens in het verderf storten en ten onder doen gaan.

Want de wortel van alle kwaad is geldzucht. Door zich daaraan over te geven, zijn sommigen van het geloof afgedwaald en hebben ze zichzelf veel leed berokkend." (1 Tim. 6:9,10)

Wie mens van God is en wil zijn moet zich daarvan dus ver houden.

"Want als ik rijk zou zijn, zou ik u wellicht verloochenen, zou ik kunnen zeggen: 'Wie is de HEER?'" (Spr. 30:9^a)

Zegt Agur. En wij mogen ons die woorden eigen maken. Dat is wijs.

Ik hoef en mag God dus niet om rijkdom vragen. Dat is niet goed voor mij.

Maar armoede ook niet.

5. Armoede een ramp

Rijkdom kan een ramp zijn en een groot gevaar inhouden. Armoede niet minder, zegt Agur. Armoede is zeker een ramp. Daar vraagt hij God dus ook niet om van de weeromstuit.

Soms hebben christenen een armoede-ideaal. Kluizenaars en kloosterlingen hadden het bij voorbeeld. Misschien zijn zulke mensen er vandaag nog wel. Nu is soberheid en het afzien van allerlei vormen van luxe best een deugd. Maar of je alles moet weg doen, armoede verkiest en dan zelf armlastig wordt en afhankelijk van de gunst en de gaven van anderen...

De Bijbel wijst dat niet aan als een weg voor ieder christen. We komen in 2 Korintiërs 8 deze aanwijzing van Paulus tegen:

"Het is niet de bedoeling dat u door anderen te helpen zelf in moeilijkheden raakt. Er moet evenwicht zijn." (2 Kor. 8:13)

Dat evenwicht lees ik ook in het gebed van Agur.

"Maak me niet arm, maar ook niet rijk, voed me slechts met wat ik nodig heb."

Dat spreekt van evenwicht en een middenpositie. Een gebed om genoeg is het. Net als de vierde bede: *"Geef ons vandaag het brood dat we nodig hebben."*

Dat is een gebed om wat ik vandaag nodig heb. Of hooguit voor de dag van morgen. Voor mijn dagmars en dagorder op de reis naar het koninkrijk van God. Daarheen ben je als leerling van Jezus onderweg. Elke dag een etappe. God wil zorgen voor proviand voor onderweg.

"Heer, maak me niet arm," bidt Agur. En de Bijbel maakt duidelijk, dat God de armoede helemaal niet wil bij zijn volk, bij zijn gemeente. Feitelijk bij geen mens.

Dat er armoede in de wereld is ligt niet aan God, ook niet aan de mogelijkheden van deze aarde. Die is rijk genoeg. Maar wat doen wij mensen ermee? Hoe egocentrisch of egoïstisch gaan wij er mee om?

Gods volk is daarbij geen uitzondering, getuige bij voorbeeld de harde woorden, die de profeten moeten spreken in de richting van mensen die armen verdrukken en beroven van alles wat ze nog hebben.

God wil geen armoede onder zijn volk. Vandaar de vele bepalingen in de wet van Mozes en de geboden van Jezus Christus om de armen te verzorgen en hun liefde te betonen. Op deze manier wil God zijn zorg voor de mensen aan de onderkant van de samenleving laten zien. De zorgbehoefte.

Protesten tegen de kabinetsplannen om sterk te bezuinigen op de zorg, waardoor ouderen en mensen met een minimuminkomen in de knel komen, zijn op zijn minst begrijpelijk. Als maar niet je eigen hachje op nummer 1 staat in je motivatie om protest aan te tekenen.

Ook wie arm is kan in de strik van geldzucht vervallen. Agur onderkent dat gevaar.

*"En als ik arm zou zijn, zou ik stelen
en de naam van mijn God te schande maken."* (vs. 9^b)

De naam van God is blijkbaar ook hier in geding. Er blijkt opeens een directe verbinding te bestaan tussen de eerste en de vierde bede van het gebed dat Jezus ons leert. *"Laat uw naam geheiligd worden --- Geef ons vandaag het brood dat we nodig hebben."*

6. De sociale kant

Agurs gebed en de vierde bede van de Heer Jezus hebben duidelijk een sociale kant. Jezus' woorden vooral. *"Geef óns vandaag het brood dat we nodig hebben."* Ons, meervoud. Dat gaat over ons gezamenlijke leerlingen van Jezus Christus. Het gaat over ons, mensen. Armen en rijken. Mensen in de eerste, tweede en derde wereld, zoals wij dat noemen.

De een bidt voor de ander. De ander bidt samen met de een. Want in het geloof zijn we aan elkaar gegeven. En als mensen op Gods aarde zijn we ook aan elkaar verbonden in de naam van God onze Schepper en van Jezus Christus, de Heer van heel de wereld.

En niemand kan twee heren tegelijk dienen, zegt Jezus tegen zijn leerlingen. Vlak nadat Hij hun de woorden van het Onze Vader heeft geleerd. Je kunt niet God dienen en het geld. Dat bestaat niet. Het komt aan op het zoeken van het Koninkrijk van God en dan zal God je geven wat je nodig hebt voor je leven en voor elke dagetappe op weg naar dat koninkrijk. Zie Matteüs 6:24-34.

"Voed me slechts met wat ik nodig heb. Geef ons vandaag het brood dat we nodig hebben."

We hoeven deze gebeden niet te vergeestelijken. Agur en de Heer Jezus hebben het gewoon over ons brood van elke dag. Ons levensonderhoud, onze bestaansmiddelen, ons dak boven ons hoofd, onze arbeidsmogelijkheden, onze ontspanning en zoveel gewone dingen meer.

Je mag ervoor bidden, zegt de Heer Jezus. God is niet te hoog en te heilig om zich met de gewone dingen van zijn kinderen te bemoeien. Heeft Hij het allemaal niet geschapen?

Geloof ook maar: God is niet krengerig tegenover de mensen. Hij de eeuwig rijke God is zo royaal als het maar zijn kan. En genieten mag, van alle goede gaven die Hij geeft.

*"Maak me niet arm, maar ook niet rijk,
voed me slechts met wat ik nodig heb."*

Die 'middenpositie' die Agur kiest en vraagt betekent ook een gebed om christelijke tevredenheid in afhankelijkheid van God, onze Vader. Je afhankelijk stellen van de zegen van de Heer.

Jezus is niet de Heer van de middenklasse alleen. De kerk lijkt in onze samenleving wel vooral middleclass te zijn. Kijk maar naar de auto's die zondags bij de kerken staan. Voornamelijk middenklassers.

Maar Jezus zocht juist de armen op en sloeg een hand om hen heen. Maar ook at Hij rustig met de rijken. Was Hij bij de rijken in zijn dood.

Voor arm en rijk heeft Hij een boodschap: Zoek het Koninkrijk van God en dit alles, waar je je bezorgd om maakt, zal je bovendien geschonken worden. Zoek Gods rijk en wees in alles afhankelijk van je Vader in de hemel.

Zeg dat ook maar tegen Hem. Vraag het Hem maar: "Geef ons vandaag het brood dat wij nodig hebben. Voed mij met het brood, dat U mij hebt toebedeeld."

Bij dit alles hebben we Gods zegen nodig. Want zonder Gods zegen baten Gods gaven en onze inspanning ons niet. Zegt de catechismus.

God zelf moet aanwezig zijn in en bij zijn gaven. Hij is verbonden aan je boterham, aan je dagelijkse werk, aan je geld en je inspanning. Dat is zijn zegen. Dat Hij zelf er is, erbij is.

Het is duidelijk: de vierde bede is geen gebed voor luiwammes. Evenmin voor workaholics. Maar een bede van en voor kinderen die hun vertrouwen in alles op God leren stellen. Ze zijn God erkentelijk voor zijn gaven. Ze belijden afhankelijk te zijn van Gods zegen en vertrouwen op hun Vader voor heel hun leven, in voor- en tegenspoed, in rijkdom en armoede.

En ze weten en belijden het: Gods zegen geeft aan ons dagelijks brood een goede bekomst. In de naam van Jezus Christus onze Heer.

Amen.